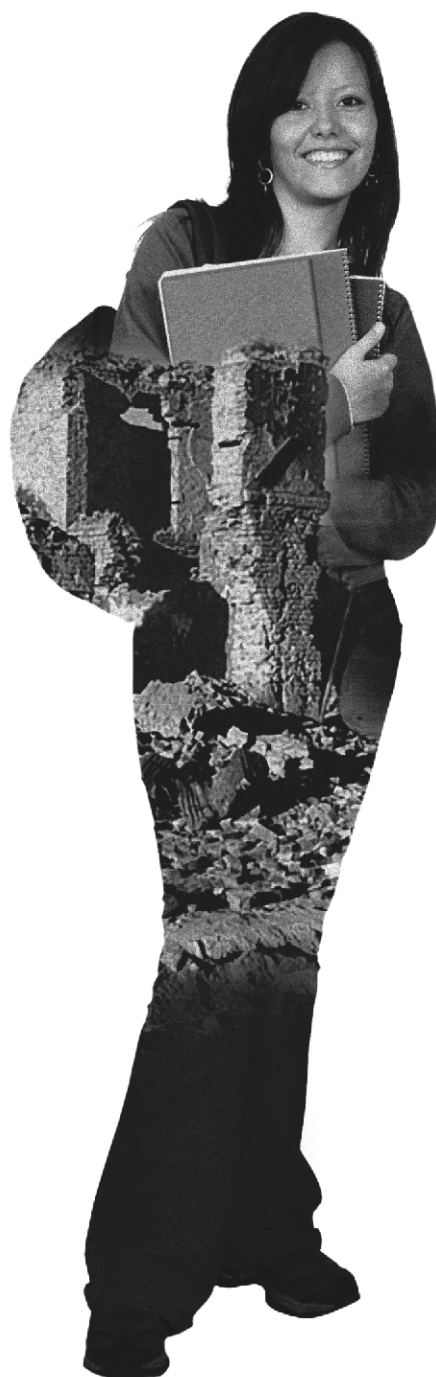

Istraživanje 2

Uloga pojedinca

Istraživanje 2

Uloga pojedinca

ŠTA POSMATRAČ MOŽE DA UČINI DA BI ZAŠTITIO ŽIVOT I LJUDSKO DOSTOJANSTVO

Ovo istraživanje usredsređuje se na priče o običnim ljudima koji su u vreme rata ili situaciji nasilja nešto učinili da bi zaštitili život i dostojanstvo drugih ljudi. Priče su uzete iz stvarnog života. One se međusobno razlikuju po vremenu i mestu u prošlosti, vrsti nasilja (oružani sukob, rasno nasilje, bande mladih...), nacionalnoj pripadnosti zaštitnika, itd. Zajedničko im je da su pojedinci iz tih priča preuzeli na sebe zaštitu drugih i to su učinili uprkos riziku ili ličnom gubitku, a njihovi postupci imali su značajne posledice za one koje su zaštitili, za njih same, a ponekad i za zajednicu uopšte.

Ciljevi

- › Uočavanje mogućeg uticaja pojedinca, koji se našao u situaciji posmatrača, na postupke drugih
- › Naglašavanje značaja učešća „običnog čoveka“ na postupke drugih

Materijali:

- › Citati
 - › Priče i njihov istorijski kontekst
-

AKTIVNOSTI U NEKOLIKO KORAKA

Prvi korak: Na samom početku voditelj daje uvodne informacije o tome da će tokom časa razmatrati istinite događaje, realne primere humanitarnih postupaka. Zatim pre-pričava priču „Posledice bitke“ i govori o Anriju Dinanu koji je zaslužan za osnivanje organizacije Crvenog krsta.

Koristeći prilog - Istorijski kontekst za „Posledice bitke“, voditelj pomaže učenicima da zamisle bojno polje onako kako su ga videli i doživeli oni koji su u tom trenutku bili prisutni. Naglašava uticaj postupka „jedne jedine osobe“ na tok događaja i ponašanje drugih.

Drugi korak: Voditelj čita priču „Sama na klupi“. Nakon pročitane priče voditelj deli učenike na 4 grupe i svakoj grupi postavlja različit zadatak (deli grupama prethodno pripremljene delove priče „Sama na klupi“), uz instrukciju da se užive u uloge koje dobiju i da svoje odgovore na zadata pitanja iz tih uloga zapišu. Zadaci za grupe glase:

- Vi ste biografi Grejs Lorč. Ispričajte nam priču o njoj - gde i kada je rođena, u kakvoj je porodici odrastala, čime se bavila, da li je u njenom životu postojala neka posebna priča koju bi mogli povezati sa ovim događajem ili ne...
- Vi ste novinari poznatog nacionalnog časopisa. Saznali ste za događaj koji se desio i odlučili da napravite intervju sa Grejs Lorč i objavite ga. Tokom razgovora sa njom interesovalo vas je: šta je navelo da to učini, da li se plašila, da li je bila svesna rizika kojem se u tom trenutku izložila, da li bi to ponovo učinila...
- Vi ste tim naučnika-sociologa i psihologa i dajete stručnu analizu događaja. Kako objašnjavate ponašanje gomile, zašto gomila nije reagovala na postupak Grejs Lorč, kakav je mogući efekat imao ovaj humanitarni čin na pojedince i zajednicu u celini, da li se očekuju neke promene...

Istraživanje 2

Uloga pojedinca

d) Zamislite da ste Elizabet 20 godina posle onog incidenta. Recite nam nešto o sebi sada, čime se bavite, kako živite i kako je to što se desilo pre 20 godina uticalo na vaš život (izveštaj se piše u prvom licu)...

Po završetku rada, predstavnici grupa izveštavaju o rezultatima rada.

Treći korak: Voditelj inicira diskusiju u velikom krugu o tome kakve su predstave učenika o ljudima koji čine hrabra i dobra dela. Da li su ti ljudi „izuzetni“ ili „obični“ ljudi i da li su njihovi postupci uvek „impulsivni“. Da li je moguće vaspitavati za humanost? Šta je postupak Grejs Lorč značio crnoj devojčici, kako razumemo ponašanje gomile, itd.

Četvrti korak: Voditelj deli učenike u manje grupe (4-5 učenika) i svaka grupa dobija po jedan citat iz priloga „Šta posmatrači mogu da učine“. Zadatak učenika u malim grupama je da razgovaraju o tim citatima, o tome kako ih razumeju i kakav je njihov lični odnos prema poruci iz tih citata. Nakon rada u malim grupama sledi izveštavanje i diskusija u velikom krugu.

Peti korak: Voditelj završava aktivnost citatom Nelsona Mandele: „Čak i u najmračnijim trenucima u zatvoru kada smo moji drugovi i ja bili dovedeni do granica izdržljivosti, primetio bih tračak čovečnosti u nekom od stražara, možda samo na trenutak, ali i to mi je bilo dovoljno da me razuveri i da mi snagu da izdržim.“

Na kraju časa, voditelj skreće pažnju učenicima da u svojim materijalima mogu pročitati i druge istinite priče koje se razlikuju po vremenu i mestu u istoriji, vrsti nasilja, nacionalnoj pripadnosti zaštitnika itd.

Uloga pojedinca

Prilog

PRILOG: „ŠTA POSMATRAČI MOGU DA UČINE“ - CITATI ZA ANALIZU

Izgleda da me svako pitanje neposredno dotiče. Ako mi kažete da je nekoliko ljudi u nekom selu zatvoreno bez suđenja, smatram da sam na neki način lično odgovoran za to. Ne možete tek tako da sedite ne preduzimajući ništa. Ne možete da kažete da vas se to ne tiče.

*Intervju sa Juniti Dau,
(Amnesty Action, zima 1999.)*

Prethodno iskustvo nam ukazuje da kad god ljudi ustanu u odbranu svoje sabraće koja su lošije sreće, njihov protest zaista ima neki efekat (...). Ali čak i kada bi naši napori ostavili mučitelje ravnodušnim, ti napori bi ipak urodili plodom zato što donose olakšanje i utehu žrtvama.

Eli Vazel, Newsday

Čak i u najmračnijim trenucima u zatvoru kada smo moji drugovi i ja bili dovedeni do granice izdržljivosti, primetio bih tračak čovečnosti u nekom od stražara, možda samo na trenutak ali i to je bilo dovoljno da me razuveri i da mi da snagu da izdržim.

*Nelson Mandela, Long Walk to Freedom
(„Dug put do slobode“)*

Naša ravnodušnost prema zlu čini nas saučesnicima u zločinu.

Egil Arvik, prilikom dodele Nobelove nagrade za mir, 1986. godine

Poput zla i dobrota se postepeno javlja. Heroji nastaju, oni se ne rađaju. Vrlo često, spasioci na samom početku preuzimaju vrlo malu obavezu - skrivaju nekoga na dan ili dva. Ali jednom, kada su učinili taj korak, oni sebe drugačije doživljavaju - kao nekoga ko pomaže.

*Ervin Štaub, Roots of Evil
(„Koreni zla“)*

Kad-tad dođe trenutak kada mora da se napravi moralni izbor. Često smo u stanju da zbog jedne priče, jedne knjige ili jedne osobe napravimo drugačiji izbor, izbor u korist humanosti, u korist života.

*Eli Vazel, Courage to Care
(„Hrabrost da se brine o drugima“)*

Odsustvo protesta može da učvrsti veru počinilaca u ono što čine.

*Ervin Štaub, Roots of Evil
(„Koreni zla“)*

Uloga pojedinca

Prilog

SAMA NA KLUPI

Vi ste biografi Grejs Lorč i ispričajte nam priču o njoj - gde je i kada je rođena, u kakvoj je porodici odrastala, čime se bavi, da li u njenom životu postoji neka posebna priča koju bi mogli povezati sa ovim događajem ili ne...

Vi ste tim naučnika-sociologa i psihologa i dajete stručnu analizu događaja - kako objašnjavate ponašanje gomile, zašto gomila nije reagovala na postupak Grejs Lorč, kakav je mogući efekat imao ovaj humanitarni čin na pojedince i zajednicu u celini i da li se očekuju neke promene...

Vi ste novinari poznatog nacionalnog časopisa i saznali ste za događaj koji se desio. Odlučili ste da napravite intervju sa Grejs Lorč i objavite ga. Tokom razgovora sa njom interesovalo vas je šta ju je navelo da to učini, da li se plašila, da li je bila svesna u tom trenutku rizika kojem se izložila, da li bi to ponovo učinila...

Zamislite da ste Elizabet 20 godina posle onog incidenta. Recite nam nešto o sebi sada, čime se bavite, kako živite i kako je to što se desilo pre 20 godina uticalo na vaš život (izveštaj se piše u prvom licu)...

Uloga pojedinca

Prilog

ISTORIJSKI KONTEKST ZA „POSLEDICE BITKE“

Italija je država koja se nalazi na Apeninskom poluostrvu. Pored Italije na ovom poluostrvu se nalazi i Papska država – Vatikan.

Od vremena nestanka Zapadnog rimskog carstva (5. vek, 476. godina) do polovine 19. veka Italijani su bili razjedinjeni i živeli su u različitim državama. Neke države su bile nezavisne, a neke su bile pod vlašću Austrijskog carstva. Među italijanskim državama, polovinom 19. veka, izdvajale su se: **Papska država**, **Kraljevina dveju Sicilija ili Napuljska kraljevina** (najveća država na Apeninskom poluostrvu) i **Kraljevina Sardinija** poznata kao **Pijemont**.

Pijemont (Kraljevina Sardinija) se nalazio na severu Italije i imao je veliku ulogu u procesu ujedinjenja italijanskih država. Kao najsevernija italijanska država, država u susedstvu Francuske, bila je pod uticajem revolucionarnih zbivanja u suseda. Najznačajnija ličnost Pijemonta i pokretač ujedinjenja bio je Kamilo Benco di Kavur. Uspeo je da za saveznika pridobije francuskog cara Napoleona III.

Protivnik ujedinjenja italijanskih država bila je Austrijska carevina i njen car Franjo Josif. Polovinom 19. veka Austrija je stupila u rat sa Pijemontom. Rat je izbio zbog toga što je Pijemont odbio austrijski zahtev da razoruža vojsku. U rat je ušla i Francuska, kao saveznik Pijemonta. Rat je bio kratkotrajan i krvav. Ujedinjene francuske i pijemontske trupe porazile su austrijsku vojsku kod Mađenta i Solferina 1859. godine. Ove pobeđe su bile prvi korak ka ujedinjenju Italije. Ujedinjenje je završeno 1870. godine, kada je na Apeninskom poluostrvu stvorena država Italija. U sastav Italije nije ušla Papska država. Ona i danas postoji kao nezavisna država.

Bitka kod Solferina odigrala se 24. juna 1859. godine između austrijske vojske i ujedinjene vojske Francuske i Pijemonta. Bila je to najveća bitka posle bitke kod Lajpciga 1813. godine. Bitka je trajala oko 9 sati i završena je sa velikim gubicima u ljudstvu. Bilans bitke bio je:

- 5.492 poginulih,
- 23.319 ranjenih,
- 11.560 nestalih vojnika.

Ova skupa pobeđa predstavlja prvi korak ka ujedinjenju Italije.

Svedok ove krvave bitke bio je Švajcarac **Anri Dinan**. Strašni prizori bojišta, nebriga o ranjenicima, ubijanje i pljačkanje, ljudska surovost podstakli su ga da osnuje međunarodnu organizaciju Crveni krst 1863. godine. Godine 1864. potpisana je „Ženevska konvencija“ kojom se zaraćene strane obavezuju da štite ranjenike i da im pruže potrebnu pomoć.

Na inicijativu dr Vladana Đorđevića, obrazovano je Srpsko društvo Crvenog krsta 1876. godine.

Uloga pojedinca

Prilog

ISTORIJSKI KONTEKST ZA: „POJAVLJUJE SE SVEDOK“

Južnoafrička Republika je država na krajnjem jugu afričkog kontinenta, na obalama Atlantskog i Indijskog okeana.

Krajem 15. veka Portugalac Bartolomeo Dias bio je prvi Evropljanin koji je stigao do Rta Dobre Nade, kod današnjeg Kejptauna. Na krajnjem jugu Afrike, polovinom 17. veka Holanđani su podigli prvo stalno naselje koje je bilo pristanište za brodove na putu za Indiju. Tako je Nizozemska, država Holanđana, stvorila koloniju na krajnjem jugu Afrike. Kolonija na Rtu dobre nade rasla je doseljavanjem farmera i stočara iz Holandije i susjednih zemalja. Dolaskom Holanđana, domorodačko stanovništvo je potisnuto na sever i istok. Buri, kako su se zvali kolonisti, uskoro su zbog velike udaljenosti od matice oblikovali zasebnu kulturu i jezik, afrikaans.

Tokom Napoleonovih ratova (kraj 18. i početak 19. veka) koloniju na Rtu zauzela je Velika Britanija. Buri su bili nezadovoljni liberalnom britanskom politikom koja je zahtevala zabranu ropstva. Oko 1835. započela je masovna seoba Bura na severoistok.

Poljoprivredni karakter Južne Afrike iz temelja je preoblikovan krajem 1860-ih kada su u mnogim područjima unutrašnjosti otkrivena nalazišta dijamanta i zlata. Uspešno iskorišćavanje nalazišta zahtevalo je velika ulaganja, a potrebni kapital imali su samo Britanci. Britanski kolonijalni apetiti su jačali, i postojanje nezavisnih burskih država sve je više predstavljalo smetnju i konkurenciju. Zbog odbijanja da ne-burski doseljenici imaju neograničeno biračko pravo izbio je oktobra 1899. godine Burski rat.

Petostruko brojnije britanske snage odnele su pobjedu u burskom ratu zahvaljujući interniranju burskih civila u koncentracione logore. Širom Južne Afrike, Britanci su osnovali 31 koncentracioni logor¹. U vreme Burskog rata (1899 – 1902) u njima je boravilo oko 28.000 žena i dece. Zbog loših uslova u logoru skoro svi su umrli.

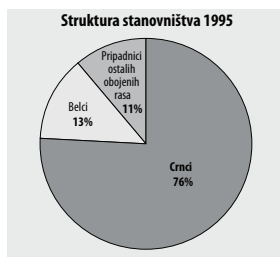
U periodu posle Burskog rata, zahvaljujući većini u beloj populaciji, Buri (od tada zvani i Afrikaneri) su dominirali političkim životom. Crno stanovništvo je isključeno iz političkog procesa i započela je politika rasne segregacije koja se ogledala u tome da:

- su neki položaji u rudarskoj industriji bili rezervisani samo za belce,
- su crnci mogli naseljavati samo određena područja,
- je crnom stanovništvu bio ograničen pristup u veće gradove.

Zbog toga je crno stanovništvo počelo da se organizuje. Njihova prva politička organizacija bio je Afrički nacionalni kongres², osnovan je 1912. godine.

¹ Koncentracioni logor je vrsta zatvora za političke zatvorenike ili pripadnike drugih nacija, vera ili rasa. Najčešće se stvaraju za vreme rata a zatvorenici se u njima nalaze bez sudskog procesa, već prema nekom opštem kriterijumu. Prvi koncentracioni logor stvoren je krajem 19. veka za vreme Trećeg kubanskog rata za nezavisnost.

² Skraćenica za Afrički nacionalni kongres je ANK.

Posle Drugog svetskog rata došlo je do jačanja politike rasne segregacije. Rasno pitanje je stavljeno u prvi plan, naročito posle pobjede Nacionalne stranke, na izborima 1948. godine. Politika rasne segregacije dobila je ime **aparthejd** (na jeziku afrikanera znači odvojenost). Svi stanovnici su podeljeni u četiri rasne grupe: belce, Bantu (crnce), obojene (mešane rase) i Azijate. Zabranjeni su brakovi između pripadnika različitih grupa, ustanovljene su odvojene obrazovne, zdravstvene i druge javne ustanove, zabranjeno je kretanje crnaca u područjima belaca bez propusnica, stvorene su enklave za naseljavanje crnaca.

Aparthejd je izazvao snažnu reakciju crnog stanovništva. Afrički nacionalni kongres je značajno ojačao. Da bi sprečila delovanje ANK, vlada je zatvorila njegove vođe, među kojima je najpoznatiji bio **Nelson Mandela**.

Krajem 80-ih godina 20. veka održavanje aparthejda postalo je nemoguće. Godine 1991. parlament je opozvao rasne zakone i oslobođena je većina političkih zatvorenika. Pripremljen je nacrt privremenog ustava koji je izjednačio biračko pravo svih stanovnika Južne Afrike. Prvi višerasni izbori održani su 1994. godine, i na njima je pobjedio Afrički nacionalni kongres. Mandela je izabran za predsednika.

Uloga pojedinca

Prilog

ISTORIJSKI KONTEKST ZA „SAMA NA KLUPI“

Arkanzas je država u južnom delu Sjedinjenih Američkih Država. Litl Rok je najveći i ujedno i glavni grad države. Krajem 50-ih godina 20. veka, 77% stanovništva Arkanzasa su činili belci a 22% američki crnci.

Do 1954. godine u većini američkih škola u državama na jugu zemlje postojala je rasna segregacija. Deci američkih crnaca nije bilo dozvoljeno da pohađaju iste škole kao i deca belaca. Škole za decu američkih crnaca su po pravilu dobijale manje sredstava nego škole za decu belaca. Vrlo često su im bile neophodne popravke, a nedostajale su im i osnovne potrepštine. 1954. godine Vrhovni sud SAD je proglasio nelegalnom segregaciju škola prema rasi. Sud je naložio da škole koje su „bile isključivo za belce“ moraju da otvore vrata za učenike crnce, „čim to bude moguće“.

Događaji koji su prethodili priči: Da bi ispoštovao naređenje Vrhovnog suda, školski odbor Litl Roka je objavio da srednja škola u gradu koja je bila isključivo za belce može da prima i đake crnce. Prvog dana škole septembra meseca 1957, devetoro dece crnaca je planiralo da se upiše u Centralnu srednju školu u Litl Roku. Na sastanku koji je održan dan ranije školski nadzornik je rekao roditeljima đaka crnaca da on neće moći da ih zaštiti ukoliko budu pratili svoju decu u školu. Guverner Arkanzasa je poslao nacionalnu gardu (vojne snage koje je kontrolisala vlada države) u Litl Rok tvrdeći da postoji opasnost da dođe do nasilja. Nacionalna garda je sprečila decu crnce da uđu u školu. Oko škole se okupila i gomila belaca da bi sprečila decu da u nju uđu.

ISTORIJSKI KONTEKST ZA „KORAK PO KORAK“

Republika Poljska je evropska država koja se na zapadu graniči sa Nemačkom, na jugu sa Češkom i Slovačkom, na istoku sa Ukrajinom i Belorusijom i na severu sa Litvom, Rusijom i Baltičkim morem.

Tokom svoje istorije, Poljska je najveći procvat doživela u 16. veku za vreme vladavine dinastije Jagelovića. Od 17. veka moć Poljske opada i kao samostalna država nestaje sa karte Evrope. Od tada, delovi Poljske se nalaze u sastavu Pruske, Ruskog i Austrijskog carstva. Po završetku I svetskog rata, raspadom moćnih carstava, stvorena je jedinstvena država Poljska.

Burna istorija Poljske je dovela do toga da pored Poljaka, u Poljskoj žive i drugi narodi, uglavnom narodi susednih država. Među najbrojnim narodima bili su Jevreji koji su bili proganjeni u skoro svim evropskim državama. Do početka II svetskog rata u Poljskoj je živelo oko 3,5 miliona Jevreja.

Drugi svetski rat (1939–1945) je najveći i najrazorniji oružani sukob u istoriji čovečanstva. Počeo je napadom Nemačke na Poljsku, 1. septembra 1939. godine a završio se kapitulacijom Japana, 2. septembra 1945. godine.

Po nalogu Adolfa Hitlera, nemačka vojska je iz vazduha i sa kopna napala Poljsku, 1. septembra 1939. godine. Dve nedelje kasnije, sovjetska Crvena armija je napala Poljsku sa istoka. Do kraja septembra 1939. godine Poljska je zbrisana sa karte Evrope. Njene zapadne delove okupirala je Nemačka a istočne Sovjetski savez. Delovi Poljske koji su bili u sastavu Sovjetskog saveza, 1941. godine, posle napada Nemačke na SSSR našli su se pod nemačkom okupacijom. Tako je do kraja 1941. godine, Nemačka okupirala celu teritoriju Poljske.

Izvori: <http://www.funkandwagnalls.com> Danijel Burstin i Bruks Keli sa Rut Burstin: "Istorija SAD", Ginn and Company, Lexington, Masačusets 1981.
<http://www.infoplease.com> Dejzi Bejts: "The Long Shadow of Little Rock („Duga senka Litl Roka“)", David McKay, Njujork 1962.

Uloga pojedinca

Prilog

Razorena Varšava u II sv. ratu

Poljska vlada je napustila zemlju a otpor okupatoru organizovao je Poljski pokret otpora. Nemački okupatori, u skladu sa Hitlerovom politikom antisemitizma krenuli su u otvoreni obračun sa Jevrejima Poljske. Krajem 1939. godine i početkom 1940. u Varšavi su Nemci osnovali tzv. „**varšavski geto**“. Deo Varšave je izolovan tako što su podignuti visoki zidovi, tako što su zazidani prozori i u taj deo, daleko od očiju drugih, smešteni su Jevreji. Oko pola miliona Jevreja živelo je u oskudici, pod veoma teškim uslovima, uslovima koji su bili pogodni za razvoj zaraza i bolesti. Teški uslovi života pojačani su strepnjom i strahom 1942. godine kada su Nemci otpočeli deportaciju Jevreja u koncentracione logore, poznate pod imenom „logori smrti“. U „logorima smrti“ Nemci su vršili sistematsko istrebljenje Jevreja. Više miliona Jevreja – žena, dece i muškaraca – izgubilo je živote. Milioni Jevreja izgubili su živote u koncentracionim logorima – Mathauzen, Aušvic, Treblinka, Dahau, Buchenwald...

Poljski pokret otpora, avgusta 1944. godine je podigao ustanak sa ciljem da se Varšava oslobodi od okupatora. Posle tri meseca velikih borbi Nemci su ugušili ustanak. Hitler je naredio da grad nestane. U plamenu je uništeno 85% teritorije Varšave, a mali broj stanovnika koji su preživeli odvedeni su u koncentracione logore.

Izvori:

„Tajland: studija o zemlji“, priredila B.L. LePer: Vašington, Savezno odeljenje za istraživanja, Biblioteka Kongresa, septembar 1987.

Izdanje na internetu:

<http://lcweb2.loc.gov/frd/cs/thloc.htm/#th0046>

Infoplease.com (Almanac)

<http://www.inplease.com/index.html>

Funk and Wagnalls.com

<http://www.funkandwagnalls.com/>

ISTORIJSKI KONTEKST ZA „HRABRI PRODAVAC“

Tajland je država u jugoistočnoj Aziji koja se graniči s Mianmarom (raniji naziv Burma) na severu i zapadu, Laosom na severu i istoku i Malezijom i Tajlandskim zalivom na jugu. Bangkok je najveći i ujedno i glavni grad Tajlanda.

Pre Drugog svetskog rata privreda Tajlanda je počivala na poljoprivredi. U skorije vreme, privreda Tajlanda se više oslanja na industriju i grad. Ova promena je uticala na povećanje sveukupnog bogatstva zemlje ali je izazvala i socijalne probleme. Problemi vezani za životnu sredinu i nedovoljna količina zemlje nagnali su mnoge Tajlandčane da pređu iz sela u grad. Mada neki od njih pronađu posao, mnogi to ne uspevaju, zbog čega je došlo do povećanja broja beskućnika po gradovima i porasta kriminala. Tajland se sve više suočava i sa problemom bandi mladih u Bangkoku i drugim gradskim sredinama.

Posledica bitke

24. juna 1859. godine austrijska i francuska vojska su se sukobile kod Solferina, grada u severnoj Italiji. 16 časova kasnije, 36.000 ljudi je ležalo mrtvo ili ranjeno. Iako je 1859. godine moć oružja da nanese povrede ljudskom telu bila veća, sposobnost da se brine o ranjenim vojnicima nije.

Te večeri posle bitke Anri Dinan, mladi Švajcarac, stigao je u Solferino po zadatku koji nije imao nikakve veze s bitkom. Dinanov posao je loše išao; verovao je da francuski car može da mu pomogne i, znajući će car doći u tu oblast zbog rata, nadao se da će mu se ukazati prilika da se susretne s njim. Međutim, ono na šta je naišao bile su posledice bitke. Sledi deo onoga što je zapamtio:

Tišinu noći je narušavalo ječanje, prigušeni uzdasi bola i patnje. Glasovi od kojih se srce kidalo doživili su u pomoć.

Kada je svanulo, bojno polje je bilo prekriveno ljudskim i konjskim leševima. Jadni ranjenici su bili stravično bleđi i iscrpljeni. Neki, čije zjapeće rane su već pokazivale prve znake infekcije, su bezmalo bili poludeli od bola. Preklinjali su da im neko prekrati muke. Sve nemištrnije se osećala nestašica vode; šančevi su polako presušivali i vojnici su uglavnom imali samo zagađenu i ustajalu vodu za piće.

Adaptacija dela Anrija Dinana
„Sećanje na Solferino“, Međunarodni komitet
Crvenog krsta, Ženeva 1986.

Dok je Dinan išao od jednog do drugog vojnika koji su ga neprestano dozivali tražeći vode, shvatio je koliko se malo pažnje njima poklanja. Sakupio je grupu žena iz kraja i organizovao ih u timove da bi nosile hranu i vodu ranjenima; naložio im je da operu krvlju obilivena i gamadima prekrivena tela da bi mogle da se obrade rane, organizovao je primitivnu poljsku bolnicu u crkvi; sakupio je platno za zavoje i kupio hranu i sanitetski materijal u obližnjim gradovima; dao je instrukcije malim dečacima da donose vodu u kofama; regrutovao je turiste, jednog novinara, jednog grofa i jednog proizvođača čokolade; i uskoro su ovi ljudi previjali rane, nosili vodu, pisali oproštajna pisma porodicama ljudi na samrti. Svi ti pomagači, primećuje Dinan, su bili zaboravili na nacionalnost ljudi o kojima su brinuli; bili su „tutti fratelli“, sad su svi bili braća

Dinan je naišao na dvadestogodišnjeg kaplara koga je metak pogodio u levu stranu i koji je znao da će ubrzo umreti od zadobijenih rana. Dao je malo vode mladom čoveku koji mu se zahvalio rekavši sa suzama u očima: „Gospodine, kad biste samo mogli da pišete mom ocu da biste utešili moju majku“. Dinan je napisao pismo njegovim roditeljima. Ovo su bile jedine vesti koje su primili od sina.

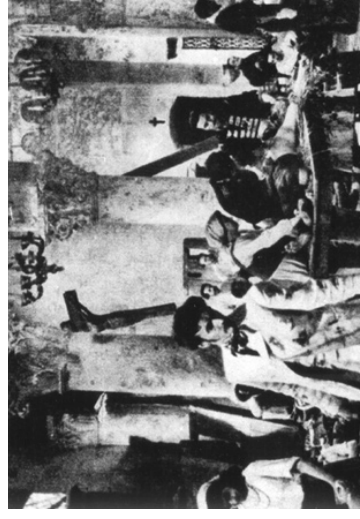
Dinanov posao je na kraju zaista propao. Bio je sprečen da se sretne sa carom toga dana. Međutim, napisao je malu knjigu pod nazivom

Uloga pojedinca Prilog

„Sećanje na Solferino“ opisujući ono što je video i nudeći jednostavan predlog. Zar ne bi bilo moguće u vreme mira osnovati društva za pružanje pomoći koja bi brinula o ranjenicima u vreme rata angažovanjem pošturovanih i u potpunosti osposobljenih dobrovoljaca?

Knjiga je dovela do stvaranja „komiteta za pomoć ranjenicima u vreme rata“, koji je prerastao u Međunarodni komitet Crvenog krsta. Njegova vizija je dovela i do nastanka društava Crvenog krsta i Crvenog polumesece širom sveta.

Pitanje: Kakav je uticaj izvršila Dinanova reakcija u to vreme? A mnogo godina posle?

Scena iz filma „Čovek čoveku“ (“D’homme à hommes”) 1948.

Pojavljuje se svedok

Aprila meseca 1993. godine borba Južne Afrike protiv aparthejda se bližila slavodobitnom kraju i to bez krvoprolića od koga su svi strahovali i očekivali da će doći. Nelson Mandela, predsednik Afričkog nacionalnog kongresa (ANIK-a) koji je bio izuzetno popularan zbog svoje uloge duhovnog vođe u toku borbe, oslobođen je pošto je proveo 27 godina u zatvoru i s predsednikom F.V. de Klerkom je vodio pregovore o procesu prelaska na vladavinu većine.

10. aprila na Krisa Hanija, jednog od uglednih lidera ANIK-a, izvršen je atentat. Na njega je pucano iz neposredne blizine ispred njegove kuće u Boksburgu, Johannesburgu. Počinioci su priznali da su odabrali Hanija kao metu napada zato što je njegova smrt imala najviše izgleda da gurne zemlju u kaos i omogućiti desničarima da se dokopaju vlasti.

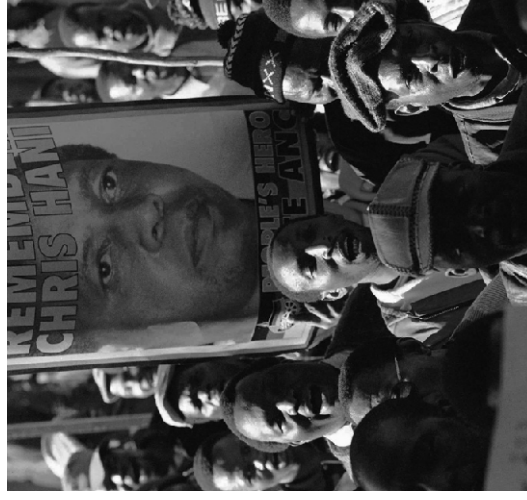
Sledi deo Mandelinog svedočenja o tom događaju uzetog iz njegove autobiografije: Krisova smrt je bila udarac za mene lično ali i za pokret. Omladina Južne Afrike ga je smatrala velikim herojem, bio je čovek koji je govorio jezik koji su razumeli i koga su slušali. Ako je iko mogao da mobilise buntovnu omladinu za rešenje putem pregovora onda je to bio Kris. Stanje u zemlji je bilo osetljivo. Postojala je bojazan da bi Krisova smrt mogla da izazove

rasni rat i da bi mladi mogli da odluče da njihov heroj treba da postane mučenik za koga će oni dati svoje živote. .. Ubistvo je bilo čin bezumnog očajja, pokušaj da se minira pregovarački proces. Međutim, toga dana neka žena je pozvala policiju otkrivši broj registarskih tablica ubice. Ta žena je bila belkinja. Mandela je zamoljen da se te noći obrati naciji preko radija. U svojoj autobiografiji, on saopštava ono što je tada rekao:

Rekao sam da se mirovni i pregovarački proces ne može zaustaviti. Upotrebivši sav svoj autoritet izjavio sam:

Apelujem na ceo naš narod da ostane miran i da ukaže poštovanje sećanju na Krisa Hanija tako što će ostati disciplinovana snaga za mir... Večeras se obraćam svim stanovnicima Južne Afrike, belcima i crncima, iz dubine duše. Belac, ispunjen predrasudama i mržnjom, došao je u našu zemlju i počinio tako gnusno delo da se sada cela naša nacija nalazi na rubu propasti. Belkinja (...) je stavila život na kocku da bismo mogli da saznamo ko je taj ubica i da bismo ga izveli pred lice pravde. Atentat nije uspeo da izazove kaos i rasni rat a mirovni i pregovarački proces se nastavio.

Pitanje: Kakav rizik je žena preuzela kada se javila?

Adaptacija dela *Long Walk to Freedom: The Autobiography of Nelson Mandela* („Dug put do slobode: autobiografija Nelsona Mandele“), Back Bay Books, Little, Brown and Company, Boston 1994.

Uloga pojedinca

Prilog

Uloga pojedinca

Prilog

Sama na klupi

Sve do 1954. godine segregacioni zakoni u nekim državama Sjedinjenih Američkih Država su zabranjivali đacima crncima da pohađaju iste škole kao i belci. Kada je Vrhovni sud SAD zabranio segregaciju u celoj zemlji guverner države Arkanzas se zakleo da će se suprotstaviti tom naređenju. „Ulicama će poteći krv ukoliko đaci crnci pokušaju da uđu u Centralnu srednju školu“, rekao je.

Školski odbor grada Litl Roka, Arkanzas, imao je druge planove. Na početku školske godine 1957. godine Centralna srednja škola koja je bila isključivo za belce složila se da primi devet učenika crnaca. Elizabet Ekford je bila među tih devet učenika.

Školski odbor Liti Roka je zamolio roditelje devet učenika da ne prate svoju decu u školu jer se plašio da će prisustvo roditelja crnaca isprovocirati gomilu. Dogovoreno je da se svih devet učenika nađu na jednom mestu i da ih doprati advokat. Međutim, Elizabet nije ništa znala o tom dogovoru te je zato krenula sama. Kada je izašla iz autobusa nedaleko od Centralne srednje škole Elizabet je ugledala gomilu besnih belaca i na stotine naoružanih vojnika koje je guverner bio poslao da spreče ulazak devet đaka u školu. Elizabet je pomislila da će možda biti bezbedna ako do ulaza u školu bude išla iza vojnika iz Arkanzasa. Vojnici su je naterali da skrene s puta.

Gomila je počela da me prati, nazivajući me pogrdnim imenima. Iznenada su počela da mi klekaju kolena i zapitala sam se da li ću izdržati. Bio je to najduži blok kuća kroz koji sam ikad prošla u životu. Uprkos tome, nisam se mnogo plašila jer sam mislila da će me gardisti zaštititi.

Kada sam stigla ispred škole opet sam prišla jednom od gardista ali je u uporno gledao ispred sebe ne pomerivši se da bi me pustio da prođem.

Nisam znala šta da radim. U tom trenutku je jedan drugi gardista pustio nekoliko đaka belaca da prođu. Kada sam pokušala da se proguram pored njega on je podigao svoj bajonet.

Adaptacija dela Džuanu Vilijamsa, *Eyes on the Prize: America's Civil Rights Years 1954-1965*, („Pogled uprt u nagradu: građanska prava u Americi između 1954-1965”), Penguin Books, Njujork 1987.

Neko je povikao: „Linčujemo je! Linčujemo je!” Pokušala sam da pronađem neko prijateljsko lice. Uхватила sam pogled jedne starice ali me je ona pljunula. Pogledala sam niz blok kuća i ugledala klupu na autobuskoj stanici. Otrčala sam do klupe i sela na nju. Nekoliko ljudi iz gomile je pošlo do klupe prateći Elizabet i vičući: „Odvucimo je do drveta”, što je bio jedan od načina da kažu da će je linčovati (obesiti).

Dok je Elizabet sedela na klupi, čitavu večnost kako joj se činilo, kroz gomilu se probila belkinja

po imenu Grejs Lorč i obratila se Elizabet. Elizabet je polako podigla pogled i pogledala u nepoznatu ženu; zatim je ustala. Koračajući tik uz nju, žena ju je odvela do obližnje autobuske stanice. Elizabet je ušla u autobus pobegavši od gomile.

Pitanje: Zašto gomila nije sprečila Grejs Lorč da pomogne Elizabeti?

Istraživanje 2: Uloga pojedinca

Korak po korak

Kada je nacistička Nemačka osvojila Poljsku u Drugom svetskom ratu okupacione snage su nametnule svoju politiku porobljavanja i ubijanja Jevreja. One koji su bili uhvaćeni u Poljskoj da skrivaju Jevreje čekala je smrt. Neke su čak ostavljali da vise obešeni na javnim trgovima kao upozorenje drugima. Pa ipak, neki ljudi su odabrali da pomognu da se spasu Jevreji. Štefa, radnica u fabrici katoličke veroispovesti, otišla je neverovatno daleko da bi spasila nekoga koga nije poznavala. 1942. godine Laminski, policajac koji je bio član poljskog pokreta otpora, zamolio je Štefnog muža Jiržija da sakrije Irenu, Jevrejku, na nekoliko dana. Bračni par je napravio skrovište za nju u svom jednosobnom stanu. „Nekoliko dana” je preraslo u nedelju dana a zatim se nedelja dana pretvorila u mesec. Posle nekoliko meseci, Jirži je zatražio da Irena ode ali je Štefa insistirala da ta žena mora da ostane sakrivena u njihovom domu. Ispunjen besom Jirži je napustio stan zaklinjući se pred Štefom da će reći nacistima da skriva Irenu.

Šta je Štefa učinila?

Pozvala sam Laminskog i on je otišao da razgovara s mojim mužem. Rekao je Jiržiju: „Vidiš li ovaj moj pištolj? Ako odeš i ispričaš o Štefi i Ireni živećeš samo pet minuta duže. Prvi metak će ti prosvirati glavu.” Posle toga moj muž se više nije vraćao. Ovo je bio kraj mog braka ali je policajac Leminski nastavio da nam pomaže.

Da li je Štefa bila svesna opasnosti kojoj se izlaže? Naravno da jesam. Svi su znali šta može da se dogodi onima koji skrivaju Jevreje. Irena bi govorila: „Ja predstavljam veliki teret za tebe, otići ću”. Međutim, ja bih joj odgovarala: „Sve do sada si bila ovde i uspele smo u tome, možda će se ipak sve završiti uspehom. Kako možeš da se predaš?” Znala sam da ne mogu da je pustim da ode.

1944. godine stanovništvo Varšave se diglo na ustanak protiv nacističke okupacije. U znak osvete nacisti su počeli da evakušu sve civile sem majki s malom decom. Za Irenu, koju bi prepoznali kao Jevrejku iako je uvek nosila povez preko lica, evakuacija je značila gotovo sigurnu smrt. Uočivši opasnost, Štefa je donela tešku odluku. Dok je kazivala ostatak priče plakala je.

Kada je trebalo da nas evakušu kazala sam Ireni da uzme moju bebū. Rekla sam: „Pokušaću da ostanem uz vas. Za slučaj da se izgubim, brini o njemu kao da je tvoje rođeno dete”. Kada je nemački službenik video da je sa detetom rekao joj je da se vrati u stan. Meni su iz nekog razloga dozvolili da pođem s njom.

Kako je Štefa mogla da rizikuje da izgubi bebū?

Znala sam da će Irena brinuti o njemu. Sem toga, niko nije znao šta bi meni moglo da se desi. Mogla sam i ja da umrem.

Pitanje: Na koji način je svaka od ovih osoba pomogla Ireni da preživi?

- evakuacija: odvođenje ljudi iz njihovih domova u zarobljeničke logore
- pokret otpora: ljudi koji su tajno radili protiv nacističkih vlasti nastojeći da ih isteraju iz zemlje

Adaptacija dela N. Teka *When Light Pierced the Darkness* („Kada je svetlost probila tamu”), Oxford University, New York, 1986.

Uloga pojedinca

Prilog

Hrabri prodavac

U Bangkoku ima jedan ugao ulice gde je ponekad među grupama dečaka izbijala tuča. Jednoga dana, grupa dečaka iz mašinske škole napala je dečaka iz druge škole pojurivši svoju žrtvu niz ulicu. Siroti dečak je trčao koliko ga noge nose. Dotičao je do male prodavnice na uglu ulice. Dečaci koji su ga jurili bili su redovne mušterije u ovoj prodavnici.

Prodavac je video šta se dešava. Dečak je pokušao na njegova vrata.

Prodavac je brzo otvorio stražnja vrata i pustio dečaka da se ušunja. Dozvolio je dečaku da se sakrije u njegovoj prodavnici.

Hrabri prodavac ni jednog trenutka nije zastao da razmisli šta bi moglo da se desi ako bi grupa dečaka napadača ušla u prodavnicu i tamo pronašla svog neprijatelja. Nije zastao ni da razmisli šta bi u danima koji slede moglo da se desi s njegovim poslom ako bi dečaci saznali da je spasio njihovu žrtvu.

Pitanje: Kakav je sve izbor prodavac imao pred sobom kada je ugledao dečaka na svojim vratima? Kakve su mogle da budu posledice svakog od tih izbora?

Seljani ublažavaju patnju u logorima

Batković, Bosna i Hercegovina, 24. januar 1993. Tokom celog leta autobusi i kamioni prepuni muslimanskih i hrvatskih zarobljenika valjali su se niz uski seoski put pored povrtnjaka ilije Gajića. Kada je državne silose pretvarala u logor, vojska ni jednog trenutka nije pitala seljane šta oni misle o tome. Gajić se pribojavao da se ponavlja ono najgore iz istorije Balkana. „Niko nikada ne može da ima koristi od koncentracijskih logora“, rekao je 62-godišnji Srbin koji predsedava seoskom skupštinom u selu sa 4.000 stanovnika. „Osećao sam se loše dok sam sve ovo posmatrao“.

*

Kad su počele da pristižu vesti o premlaćivanju i umiranju, on i druge starije u selu su rešili da protestuju zbog toga. Njegova je jedna od neispričanih priča u ovom ratu u kome je surovost stalno bila prisutna - priča o Srbima koji su stavili sve na kocku da bi poboljšali uslove života svojih sugrađana.

„Želeli smo da učinimo gest dobre volje. Želeli smo da sa njima postupaju onako kako bismo želeli da druga strana postupi sa našim zarobljenicima“, ispričao je on.

Početkom septembra, Gajić je poveo delegaciju do obližnjeg vojnog štaba u Bijeljini zahtevajući da se zamene stražari koji biju zarobljenike. „Oni nisu bili iz ovih krajeva. Neko u porodici im je stradao i zbog toga su oni želeli da se osvete“, kaže Gajić. „Zato smo tražili od vlasti da ubace

ljude iz kraja.“

Priseća se da je vojna komanda u početku odbila čak i da kaže ko je nadležan za logor. Ton

razgovora se zaostrio. Jedan član delegacije je rekao vojnim komandantima: „Mi ne želimo Jasenovac“, što je bilo aluzija na koncentracijski logor koji su hrvatski fašisti osnovali u Drugom svetskom ratu a u kome je ubijeno na desetine hiljada Srba, Jevreja i Roma.

„Svaki dobar čovek bi to rekao“, kazao je Gajić.

„Nismo hteli da dozvolimo da krive selo za bilo šta što se desilo. Želeli smo da sačuvamo ugled sela“.

U prisustvu stražara zarobljenici su i dalje nerado govorili o surovosti počinjenoj ranije. Međutim, potvrdili su priče oslobođenih zarobljenika o premlaćivanju zvanom „dva sa četiri“³, raširenoj dizenteriji kojoj su pogodovali užasni sanitarni uslovi kao i pomno smišljena lukavstva čiji je cilj bio da se delegacije koje dolaze u posetu obmanu da ne bi pomislile da u logoru ima neko mlađi od 18 ili stariji od 60 godina.

Prema zarobljenicima, do septembra je najmanje 20 lica umrlo od batina ili zlostavljanja ali su se uslovi značajno popravili posle intervencije seljana.

Uslovi su i dalje primitivni ali nekoliko stotina zarobljenika sada šest dana u nedelji radi u obližnjoj fabrici gde dobijaju bolje obroke mada ne i novac. Zarobljenici hvale stražare a stražarima prija pohvala. „Smatramo da ne treba

³ „dva sa četiri“, debela letva

Uloga pojedinca

Prilog

da tučemo zarobljenike“, izjavio je Dragolić, jedan od novih stražara iz kraja. „Mi razgovaramo s njima“. Sada u svakoj od baraka ima čak i televizor a za Novu godinu stražari su doneli zarobljenicima i šljivovicu, rakiju od šljivja. „Mislim da Srbi nisu tako loši kao što svi žele da ih prikažu“, izjavio je Gajić. „Sigurno da ima još ovakvih primera i ne samo u Batkoviću“.

Pitanje: Kakav izbor su posmatrači mogli da naprave i kakvom društvenom pritisku su bili izloženi?

Izvor: Roj Gattman, A Witness to Genocide, („Svedok genocida“), Macmillan, London 1993.

Dodatne aktivnosti

Ukoliko su učesnici posebno zainteresovani, voditeljima se predlažu sledeće aktivnosti (isti princip važi i za sve dodatne aktivnosti koje se nalaze na kraju tematskih celina)

Istražite i sakupite priče

Istražite priče iz istorije, legendi i religije vaše zemlje da biste pronašli svedočenja posmatrača koji su delovali da bi zaštitili nekoga za koga se nije očekivalo da će ga zaštititi.

- Šta ih je podstaklo da deluju? Kakav je bio rezultat toga?

Ilustrujte i sastavite knjigu od sakupljenih priča ili ih izložite.

Izreke

Dajte sopstveno tumačenje sledećeg stiha koji je napisao Dželaludin Rumi, sufijski pesnik iz 14. veka: „Budi svetiljka, čamac za spasavanje ili lestve.“

Tumačenje stiha može biti dato i u obliku crteža, o njemu se može pisati ili se na osnovu njega može sastaviti pesma.

Primenite spontanu razmenu ideja da biste sakupili stihove ili izreke koje ste čuli, a koje odražavaju humanitarno stanovište. Objasnite na koji način svaka od tih izreka može da se dovede u vezu sa humanitarnim stanovištem. Na primer, kada je jedan od polaznika predložio izreku „što majmun vidi to i radi“ drugi polaznici su kao razlog za njeno prihvatanje naveli to što ljudi slede primer drugih i što to važi i za humanitarno ponašanje kao i za svako drugo ponašanje.

Sakupite (u porodici ili iz drugih izvora) tradicionalne

izreke koje odražavaju humanitarno stanovište. Sarađujte u izradi brošure ili kolaža na osnovu izreke

Umesto da tražiš osvetu, pruži dobar primer. (učenik iz Džibutija)

Milosrđe održava svet. (učenik iz Tajlanda)

U „Haditu“ Proroka se kaže: ko god od vas primeti nepravedan čin treba da interveniše da bi ga promenio delom, ako ne može, onda bar rečju, a ako ni tako ne može onda srcem i to je najmanje što može da se učini. (učenik iz Egipta)

Ni lovac nije u stanju da ubije pticu koja kod njega potraži utočište. (japanska izreka)

Pratite posledice

Analizirajte uticaj posmatrača na zaštitu ljudskog života i dostojanstva.

Odaberite jednu od niže navedenih mogućnosti i napravite dijagram da biste prikazali mrežu lančanih reakcija.

- Čin koji ste vi kao posmatrač izvršili u ime nekog drugog
- Čin koji je neko drugi izvršio kao posmatrač

Zabeležite postupak posmatrača u krugu u sredini mreže. Zatim pokažite uticaj koji je taj postupak imao povezujući krug sa što više ljudi i događaja kojih možete da se setite.

Istraživanje 3

Humanitarni postupak

Istraživanje 3

Humanitarni postupak

HUMANITARNI POSTUPAK

SLOŽENOST SITUACIJE, DILEMA, SOCIJALNI PRITISAK

Ovim istraživanjem podstiče se razumevanje pojma humanitarnog postupka, kroz proučavanje njegove složenosti kao što su: razmera mogućih rizika i prepreka, posebno u svetlu društvenog/socijalnog pritiska⁴, kao i dilema koje se mogu javiti u pogledu njegovih posledica.

Ciljevi:

- Razumevanje pojma humanitarnog postupka i sposobnost učenika da prepozna-ju humanitarne postupke u svakodnevnom životu
- Razumevanje načina na koje društveni pritisak može da utiče na odluku o tome šta preduzeti u pojedinim situacijama kada su nečiji život i ljudsko dostojanstvo ugroženi
- Uočavanje posledica do kojih dovode pojedine izbore u situaciji dileme

Materijal:

- Glasovi iz rata – 1
- Priča: „On se samo zabavljao“
- Radni list: dilema

⁴ Socijalni pritisak je vrsta socijalnog uticaja ispoljena kao otvorena ili prikrivena prinuda koju vrši socijalna zajednica na pojedinca ili neku užu socijalnu grupu radi prihvatanja nekih uverenja, stavova ili oblika ponašanja. Socijalni pritisak može biti u obliku eksplicitne naredbe, prisile, pretnje, ili saveta, molbe, prećutnog opšteg slaganja, implicitnog očekivanja i grupne norme. Socijalni pritisak je sredstvo održavanja grupne kohezije, kao i formiranja i menjanja mišljenja, stavova i ponašanja pojedinca. Definicija iz knjige Ivana Vidanovića „Rečnik socijalnog rada“

AKTIVNOSTI U NEKOLIKO KORAKA

Prvi korak: Voditelj razgovora sa učenicima na temu *humanitarnog postupka* i poziva učenike da kažu šta podrazumevaju pod pojmom humanitarni postupak. Razmišljanja i odgovore učenika voditelj zapisuje na tabli. Na kraju voditelj upoznaje učenike sa definicijom koja se u ovom istraživanju koristi za humanitarni postupak.

Drugi korak: Nakon toga, voditelj govori o definiciji i karakteristikama humanitarnog postupka, povezujući ih sa odgovorima koje su učenici izneli. Tri suštinske karakteristike, koje su sadržane u definiciji, zapisuje na tabli:

- štiti život i ljudsko dostojanstvo
- štiti nekoga koga u drugim okolnostima ne bi štitila
- vrlo verovatno podrazumeva lični rizik i gubitak

Treći korak: Voditelj ilustruje karakteristike humanitarnog postupka koristeći postupak Grejs Lorč i podsećajući učenike na primere iz prethodne radionice (postupak Grejs Lorč).

Četvrti korak: Voditelj čita sledeće iskaze:

„Kada su neprijatelji odveli mog muža i stavili ga u zarobljenički logor, jedan čovek koji je pripadao neprijateljskoj strani doneo mu je hranu i odeću a da niko nije znao za to. On nije mogao da spreči odvođenje mog muža, ali mi je pomogao koliko je mogao. Želela bih da upoznam tog čoveka.“ (*iskaz žena čiji je muž nestao u ratu*)

„U mom selu se nalazila kuća u kojoj su živeli ljudi koji su pripadali neprijateljskoj strani – jedna porodica. Moj otac je štitio tu kuću i ja se ponosim time. Ljudi su želeli da ih ubiju, da ih oteraju, ali moj otac ih je zaštitio.“ (*iskaz jedne žene*)

Humanitarni postupak se odnosi na situaciju u kojoj „sasvim obična osoba deluje da bi zaštitila nekoga koga u običnim okolnostima ne bi štitila, a čiji su život i ljudsko dostojanstvo ugroženi“.

Istraživanje 3

Humanitarni postupak

Nakon pročitanih iskaza, voditelj deli učenike u 4 grupe. Svaka grupa dobija po jedno pitanje. Zadatak grupa je da razmisle o pitanjima i da svoja razmišljanja predstave prilikom javnog predstavljanja rezultata rada u malim grupama.

Pitanja:

- a) Zašto se u ovim situacijama NIJE očekivalo da neko pritekne u pomoć ili pruži zaštitu ugroženima?
- b) Kakvim rizicima su bili izloženi ljudi koji su pritekli u pomoć ili pružili zaštitu?
- c) Kako su se osećali oni kojima je zaštita/pomoć pružena?
- d) Kako su se osećali oni koji su zaštitu/pomoć pružili i njima bliski ljudi?

Peti korak: Izvestioci predstavljaju rad grupa i svi diskutuju u velikom krugu. Diskusija se može razviti u različitim pravcima, i od voditelja se očekuje da oblikuje diskusiju kao što sledi u primeru:

- na pitanje pod „a“ može se razviti diskusija o riziku i gubitku, o različitim aspektima i oblicima rizika - emotivnom, društvenom, psihološkom, fizičkom... Može se, takođe, pričati i o strahu koji sprečava posmatrača da deluje;
- na pitanje pod „b“ može se razviti diskusija o društvenom pritisku koji se najčešće suprotstavlja humanitarnom činu (kao npr. izraz „gledaj svoja posla“ i sl.);
- na pitanje pod „c“ može se razviti priča o ljudskom dostojanstvu;
- na pitanje pod „d“ mogući pravac diskusije je razmatranje trajnih pozitivnih posledica humanitarnog postupka.

Šesti korak: Tokom diskusije voditelj uvodi pojam dileme, uz naglašavanje osnovnih karakteristika dileme:

- dilema je situacija kada je neophodno izabrati između alternativnih postupaka (uključujući i mogućnost da se ništa ne izabere tj. ne preduzme)
- u dilemi sve opcije imaju i prednosti i nedostatke

Voditelj ukazuje i na to da se svi ponekad nađu u situaciji da biraju između više nepovoljnih alternativa, tj. da od „više zla“ biraju najmanje. Takođe, nemogućnost da se sagledaju posledice pojedinih opcija mogu da otežaju donošenje odluke.

Sedmi korak: Voditelj čita svedočenje „On se samo zabavljao“, a zatim poziva učenike da kažu šta bi sve Vendi mogla da uradi u situaciji iz svedočenja. Reakcije koje učenici navode voditelj beleži na tabli bez vrednovanja i komentarisanja, i podstiče učenike da navedu što različitije reakcije. Kada se zapišu sve moguće reakcije, voditelj deli učenike u nekoliko manjih grupa.

Osmi korak: U malim grupama učenici analiziraju posledice koje navedene reakcije mogu imati po Vendi, po zatvorenika, po stražara i po Vendinog prijatelja - crnca. Svaka grupa dobija obrazac za analizu „Radni list - dilema“ i zadatak da analizira nekoliko reakcija zapisanih na tabli. Prilikom izbora reakcija za analizu, voditelj vodi računa da svaka grupa dobije različite tipove reakcija, s obzirom na posledice koje one mogu da izazovu.

Deveti korak: Izvestioci iz malih grupa predstavljaju rezultate do kojih su došli na nivou grupe. Voditelj zapisuje odgovore učenika na tabli, u obrazac koji je identičan obrascu

Istraživanje 3

Humanitarni postupak

iz radnog lista. Nakon toga, voditelj skreće pažnju učenicima da ne postoji idealna reakcija i da svaki izbor u situaciji dileme ima dobre i loše strane. Voditelj pita učenike šta misle koja bi Vendina reakcija bila najprimerenija u datoj situaciji. Sledi diskusija u kojoj se razmatraju razlozi za i protiv svake pojedinačne odluke.

Deseti korak: Voditelj sumira diskusiju ističući ključne ideje:

KLJUČNE IDEJE

- Humanitarni postupci su oni u kojima sasvim obična osoba deluje da bi zaštitila nekoga koga u običnim okolnostima ne bi štitila, a čiji su život i ljudsko dostojanstvo ugroženi. Ovakvi postupci vrlo verovatno podrazumevaju i lični rizik. (Ova definicija je jedna od mnogih, usvojena je radi ovih istraživanja).
- Humanitarni postupak može biti teško izvodljiv u pojedinim društvenim okolnostima, naročito kada je u pitanju zaštita osobe koja se smatra pripadnikom „neprijateljske“ grupe.
- Kada su u pitanju humanitarni postupci, u velikom broju slučajeva ljudi su suočeni sa dilemom da li da zaštite nekoga ili ne, zato što, ukoliko to učine mogu biti izloženi riziku i stradati oni sami, kao i oni kojima pokušavaju da pomognu
- Oba izbora mogu imati složene i dugoročne posledice po sve koji su umešani.

Glasovi iz rata – 1

Ljudi koji su bili u ratovima koji su se odigrali u novijoj historiji opisuju humanitarne postupke koje su doživjeli, kojima su prisustvovali ili za koje su čuli.

1 Kada su neprijatelji odveli mog muža i stavili ga u zarobljenički logor, jedan čovek koji je pripadao neprijateljskoj strani mu je doneo hranu i odeću i niko nije znao za to. On nije mogao da spreči odvođenje mog muža ali mu je pomogao koliko je mogao. Želela bih da upoznam tog čoveka. (*žena čiji je muž nestao u ratu*)

2 U mom selu se nalazila kuća u kojoj su živeli ljudi koji su pripadali neprijateljskoj strani - jedna porodica. Moj otac je štitio tu kuću i ja se ponosim time. Ljudi su želeli da ih ubiju, da ih oteraju ali moj otac ih je zaštitio. (*Jedna majka*)

3 Otišao sam da pomognem osobi čija kuća je uništena u bombardovanju a ta osoba je ubila jednog člana moje porodice. I tako sam mu ja pomogao zato što mi je tako nalagao moj sistem vrednosti. I on ne zna da ja znam da je ubio mog rođaka. Uprkos tome ja sam mu pomogao. (*verski vođa*)

4 Sa nama su bili stariji ljudi - zarobljenici i civili koji su pripadali drugoj strani. Mi smo s njima postupali na human način zato što su bili stariji. Nismo mogli da ih oslobodimo ali smo dobro s njima postupali. Nije na nama bilo da odlučimo šta će se desiti. Međutim, s nama su uvek bili sigurni i zaštićeni. (*vojnici*)

5 Zarobili smo mnogo ranjenih neprijateljskih vojnika koji su bili umešani u smrt naših najbližih ali mi smo ih odveli lekarima, brinuli smo o njima. Naša vera nam ne dozvoljava da ubijamo ratne zarobljenike ili da im činimo nažao. (*drvodelja i bivši borac*)

6 Bilo je vozača humanitarnih konvoja koji nikada nisu znali da li će se vratiti ili ne, koji su rizikovali svoje živote za one koje ne poznaju. (*novinar*)

7 Imala sam 14 godina i bila sam u patroli na jednom od kontrolnih punktova. Zaustavio se jedan auto. Kada sam počela da pregledam njihove lične karte, otkrila sam da je jedan od putnika musliman. Brzo sam vratila njegovu ličnu kartu i kazala vozaču da produži. Znala sam da bi ako prijavim da je ovaj čovek musliman to bio njegov kraj. Postupila sam tako zato što potičem iz časne porodice i zato što sam odgajana prema sistemu vrednosti. (*bivši borac*)

8 Video sam kako pet naših vojnika odvođe 500 civila iz sela u zatvor. Znao sam da to nije niko naredio i pokušao sam da to sprečim, ali naši vojnici mi nisu dozvolili. Čak su imali i puške na gotovs da pucaju u mene. Ja sam otišao da o tome obavestim svog komandira. I on mi je dao pušku da to sprečim. Pošto sam dobio pušku ja sam to i učinio. Ti civili su i danas živi. (*vojnici*)

9 Sreo sam ženu koja je bežala sa svojim detetom. Imala je samo posudu ali ne i pirinač. Bilo je strašno. Pitao sam je zašto se vraća u područje zahvaćeno borbenim

dejtstvima. Rekla je da želi da se vrati u svoje selo. Rekao sam: „Imaš samo posudu ali ne i pirinač, uzmi pola mog sledovanja iz moje torbice za pirinač“. Tako da sam pola dao njoj. Zahvalila mi se rekavši nešto čega se uvek sećam. Rekla mi je da nikada nije srela tako dobrog vojnika kao što sam ja. (*vojnici*)

10 Vojnici koji su bežali pred porazom prošli su kroz naš grad. Iako su pripadali neprijateljskoj strani ljudi iz našeg grada su im pružili svu pomoć koja im je bila neophodna. Bili su nam iskreno zahvalni i mi smo ih odveli do granice. Prolazili su i TV ekipe su to snimale, i dobili su pomoć, medicinsku i ostalu. (*ratna udovica*)

11 Moj sin je zatvorio neke ljude - zarobio je sedmoro ili osmoro njih koji su se bili izgubili. „Pretući ću ih“, rekao je zato što je izgubio svog oca. Međutim, sledećeg dana se vratio i rekao da ih je pustio. (*Jedna majka*)

Izvor: *Voices from War* („Glasovi iz rata“) su adaptirani na osnovu istraživanja sprovedenog u okviru kampanje MKCK-a *People on War* („Ljudi o ratu“)

Humanitarni postupak

Prilog

On se samo zabavljao

Za vreme aparthejda u Južnoj Africi Vendi, belkinja, je pokušavala da poseti svog prijatelja crnca koji je bio zatvoren zbog svoje političke aktivnosti. Belci koji su upravljali zatvorom su joj rekli da u njemu posete belaca crncima nikad nisu dozvoljene. Ona je otišla do zapovednika zatvora koji ju je pozvao u svoju kancelariju. Možda zato što je njen muž bio urednik lokalnih novina dozvolio joj je da vidi svog prijatelja. Vratila se u hodnik kod ulaza da sačeka prijatelja koga se nadala da će posetiti. Sledi njeno kazivanje šta se potom dogodilo.

Dok sam čekala, primetila sam mladog zatvorenika crnca u zatvorskom šorcu kako boje i košulji kako stoji malo dalje u hodniku. Delovao je zabrinuto i ponizno - imao je pogled nekoga ko čeka da udovolji raspoloženju ili hiru belca, „basa“⁵. Stajao je tamo kao da mu je neko rekao da stoji i čeka. Naišao je stražar belac i, dok je prolazio pored zatvorenika, iznenada je preteći nasrnuo na njega i počeo da viče. Ovaj stražar

uopšte nije bio ljut - on se jednostavno zabavljao. Odjednom ruke zatvorenika krenuše naviše da bi zaštitile telo od udara koje je očekivao od stražara. Savivši jednu ruku preko stomaka i podigavši drugu prema glavi, zatvorenik je mucajući odgovarao na pitanja i podsmevanje kojima je bio zasut.

Stražar je zatim produžio, idući prema meni. Primitio je da ga netremice posmatram i, u trenutku kada me je pogledao, shvatila sam da ne samo da se on uopšte nije postideo nego me je u njegovim očima moja bela koža automatski činila saučesnikom u onome što je upravo učinio.

Odšetao je dalje, dosađujući se, nestao na nekoliko trenutaka a zatim je krenuo nazad prema crncu. Kada mu se približio, crnac je počeo da uzmiče a njegove ruke su ponovo zauzele zaštitnički položaj. Stražar se strašno zabavljao. Prisustvo publike (moje prisustvo) je doprinelo da mu sve ovo bude još zabavnije.

Šta bi po Vama Vendi trebalo da učini ?

Šta je Vendi trebalo da učini gledano iz perspektive drugih:

- stražara
- zatvorenika
- Vendlinog zatvorenog prijatelja
- zapovednika zatvora

Humanitarni postupak

Prilog

⁵ „Basa“, nadležno lice, vremenom je dobilo značenje „ugnjetač“ u kontekstu aparthejda.

Prilog: Radni list – dilema

Situacija:

Dok u zatvoru čeka da poseti svog prijatelja koji je zatvoren zbog svoje jednostavno zabavlja. Prisustvo publike (Vendi) doprinosi da mu maltretiranje političke aktivnosti, Vendi prisustvuje sceni u kojoj stražar viče i preteći više zatvorenika bude još zabavnije. Vendi je u dilemi šta da uradi. puta nasrće na mladog zatvorenika crnca. Stražar uopšte nije ljut - on se

Vendina reakcija	Posledice po Vendi	Posledice po zatvorenika	Posledice po stražara	Posledice po Vendinog prijatelja

Dodatne aktivnosti

Istorija i kultura

Napišite nešto o humanitarnom postupku za koji znate (iz ličnog iskustva ili bioskopa, s radija i televizije, iz onoga što ste pročitali, istorije ili događaja iz vašeg sveta). Učenici su naveli primere kao što su priča o Salah el-Dinu koji je izlečio Ričarda Lavljeg Srca i primer Oskara Šindlera iz 20. veka.

Mediji

Potražite u medijima priče o humanitarnim postupcima. Napravite zbirku u knjizi isečaka ili na tabli na zidu.

Napišite kratak sadržaj priča koje pronađete saopštavajući gde i kada se humanitarni čin odigrao i navodeći medij koji je izvor priče.

Analizirajte čin na osnovu tri karakteristike humanitarnih postupaka:

- zaštita života i ljudskog dostojanstva
- obično se radi o nekome koga u normalnim uslovima ne biste zaštitili
- vrlo verovatno će podrazumevati lični rizik ili gubitak